

Oktoberfest-perinteestä

Mikko Tyni

(Puheenvuoro OKS:n vuotuisessa Oktoberfestissä, lokakuussa 2013)

Oktoberfest-käsitteen ytimessä on kaksi asiaa: kuninkaalliset häät ja ajatus oluenpanon vuosikierrosta. Tarkastellaan alkuun jälkimmäistä. Pohjaten baijerilaiseen **Brauordnung** -säännökseen, paikalliset panimot valmistivat olutta vain syksystä kevääseen: Mikaelinpäivästä syyskuun lopulta maaliskuulle. Aina 1800-luvun jälkipuoliskolle oluentuotanto olikin käytännössä mahdollista vain vuoden viileimpinä kuukausina, sillä keinoja prosessin lämpötilan säätelyä ei ollut ja kesäaikana myös muut uhkatekijät, kuten tulipalot ja bakteeri-infektiot uhkasivat panimotoimintaa.

Perinteisesti viimeistään toukokuun koittaessa, mutta usein jo maaliskuussa - tästä tulee nimitys **Märzen** - tuotettiin panimokauden viimeiset oluet, jotka varastoitiin kesän ajaksi kallioluoliin syksyä odottamaan. Mainittakoon, että varastoa - ei tässä yhteydessä leiriä - tarkoittava termi **Lager** on vakiintunut olutkäsitteistöön juuri tätä kautta. Myös oluen koostumus oli toisenlaista: se oli voimakkaammin humaloitua ja alkoholipitoisuudeltaan vahvempaa, jotta se kestäisi pitkän varastointijakson.

Oktoberfestin synty voidaan nähdä kahden toisistaan riippumattoman tekijän liittona. Edellämainittu panimoiden vuosikierto oli ollut olemassa jo satoja vuosia. Nyt tulee sitten mukaan kuvaan seurapiirielämää. Lokakuun 12. päivänä vuonna 1810 Baijerin kruununprinssi **Ludwig** ja puolisonsa **Therese von Sachsen-Hildburghausen** vihittiin Münchenin lounaispuolella, kauniilla viheriöllä joka sittemmin nimettiin morsiamen mukaan Theresienwieseksi. Nytemmin siitä käytetään yleensä lyhennettyä muotoa **Wiese**. Tuore pariskunta päätti tehdä häätjuhlastaan yleisötapahtuman leivän ja sirkushuvien periaatteen mukaisesti. Ensimmäisillä Oktoberfesteillä nähtiinkin kaikenlaisia karnevaaleja, jopa hevostilpailuita. Tapahtuma oli siinä määrin menestys, että se päätettiin merkitä kalenteriin jatkossakin. Paikalliset panimot alkoivat järjestää sitä sadonkorjuujuhlanäytelmänä. Vuotuisesti muuttuneen tapahtuman alkua päätettiin kuitenkin siirtämään syyskuun puolelle, jotta sää olisi suotuisampi. Tästä siis johtuu pienoinen diskrepanssi kuukausien välillä: lokakuun juhlaiksi nimetty tapahtuma painottuu nimenomaan syyskuulle. Onpahan tämä viikonloppu nyt Tampereellakin viimeinen mahdollisuus nauttia Oktoberfest-tarjonnasta tänä vuonna.

Oktoberfest on jatkunut katkeamattomana perinteenä yli 200 vuoden ajan. Vain satunnaiset maailmansodat ja yhteiskunnalliset mullistukset ovat johtaneet perumisiin, yhteensä kaikkiaan 24 kertaa. Tuorein tapaus oli toisen maailmansodan aiheuttama kuusivuotinen katkos. Mainittakoon, että sodanjälkeisinä pulavuosina säännöstelyn periaate ulottui myös Oktoberfestiin. Vieraille oli tarjolla vain 2-prosenttista korvikeolutta.

Kun nyt sivuamme Müncheniä ja maailmansotia, on käytettävä myös Hitler-kortti. Valtakunnankanslerin poliittinen urahan oli alkumetreillään kiinteässä kytköksessä olueeseen: puoluekokouksia pidettiin lähinnä oluthalleissa kuten Hofbräuhausissa ja Löwenbraukellerissä. Vallankaappausyrityskin lähti sellaisesta liikkeelle vuonna 1923, kuten tunnettua. Raittiin miehen maineessa ollut Adolf ei kuitenkaan tietävästi koskaan itse maistanut juhlaoluita joskin hevostenmiesten tietotoimisto kertoo, että kanslerivuosina tälle valmistettiin tilaustyönä 1-prosenttista maisteluolutta.

Oktoberfestin Hitler kuitenkin jätti pääosin rauhaan, lukuunottamatta 30-luvun julistekuvastoa, joissa tuoppeja kohotellaan hakaristin varjossa. On huomionarvoista, että jo tuolloin tapahtuma oli Saksan tärkeimpiä matkailuvaltteja ja sitä markkinoitiin näkyvästi. Nimenomaan 20-30 -luvulta on lähtöisin se kehitys, joka nykyisin leimaa Oktoberfestiä monen mielestä liikaakin. Tapahtumasta on tullut turistikarnevaali, jossa jatkettu päihtymys näyttelee pääosaa. Olisi tosin turhaa hurskastelua väittää, ettei jo alkumetreillä olisi äidytty juopottelun teille - onhan koko baijerilainen kansankulttuuri enemmän tai vähemmän hilpeän humalan sävyttämää ja juuri siksi suomalaisille niin helposti lähestyttävää. Tänä iltana mekin löydämme itsestämme pienen baijerilaisen.

Palataanpa vielä hetkeksi Oktoberfestin sisältöön. Tapahtuma alkaa joka vuosi samalla tapaa: Münchenin ylipormestari lyö hanan suuren oluttynnyrin kylkeen ja huutaa kovaan ääneen: "*O zapft is!*" eli hanat ovat auki. Tuopillinen tuoretta Märzeniä lasketaan ja ojennetaan Baijerin pääministerille, jolla ei ole varaa olla tyytymätön lähioluen aromiin. Seuraavat 16 päivää Wiese on torvimusiikin, epävireisen juomalaulun, näyttävien paraatien ja panimokulttuuria ylistävien juhlatilaisuuksien keskipiste. Alueella on 14 suunnatonta telttaa, joissa alkuperäiset kuusi müncheniläispanimoa: Löwenbräu, Hacker-Pschorr, Augustiner, Hofbräu ja Paulaner tarjoavat Oktoberfest-oluitaan. Tähän liittyen on kerrottava hauska anekdootti.

Baijerin kruununprinssi **Luitpold**, joka asuu ja panee olutta Kaltenbergin linnassa Münchenin lähistöllä, halusi ehdottomasti saada oman König Ludwig -oluensa Oktoberfestin tarjontaan, vaikka hänen panimonsa ei täyttänyt alkuperäisyyssehtoa. Prinssillä oli kuitenkin puolellaan vahvoja argumentteja, alkaen jo suoraan sukujuurista joita ilman koko tapahtumaa ei olisi. Ei auttanut. Suivaantuneena hän järjesti Kaltenbergin linnalta Müncheniin, 49 kilometrin päähän näyttävän marssin, jossa keskiaikaisiksi ritareiksi sonnustautunut kulkue yritti väkisin Oktoberfest-alueelle, mutta viranomaiset pysäyttivät heidät ja nimittivät tunkeutujia rosvoritareiksi.

Tämä osoittaa, millainen on säännöksi muodostuneen perinteen voima saksalaisessa yhteiskunnassa. Se on myös osa tapahtuman viehätystä. Vaikka paljon alkuperäisestä traditiosta on vuosien varrella karissut pois, tietyistä perinsepistä ei tingitä.

Yleisössä kun on insinööriluonteisia ihmisiä, on vielä syytä hieman sivuta tapahtuman statistiikkaa. Oluenkulutus on viime vuosina pysytellyt tukevasti 7 miljoonan litran paikkeilla. Yksittäistä kävijää kohti se tarkoittaa melko maltillisesti noin litraa. Siten vakavammat olutharrastajat, paikallisista puhumattakaan aiheuttavat taatusti tilastovääristymää. Eiköhän täälläkin moni ylitä illan ja huomisen kuluessa tämän keskiarvon.

Suomeen Oktoberfestit ilmaantuivat panimoravintolabuumin myötä 90-luvulla. 2000-luvun puolella yhä useampi ravintola on aloittanut omat festinsä, joissa tyypillisesti tarjotaan yhtä tai kahta Märzeniä, makkara-annoksia ja hassuja hattuja. Tuulensuu Tampereella lienee Plevnan ohella vanhimpia Oktoberfest-perinteen ylläpitäjiä. Nostakaamme nyt tuoppi perinteelle, joka myös seuramme tapahtumana jatkuu nyt viidettä vuotta!